Sammanfattning av rättsutlåtande framtaget för Copyswede

Användning av radio-, tv- och filminnehåll i skolmiljöer – oavsett om innehållet tillhandahålls genom utsändning, iptv, play-tjänster eller övriga strömmande medier – utgör förfoganden som normalt faller inom ramen för rättighetshavarnas ensamrätt. Sådant nyttjande kräver därför, i avsaknad av tillämpliga undantag, tillstånd/licens från rättighetshavarna eller deras företrädare. Detta följer av flera självständiga och var för sig bärande skäl:

1. Överföring till allmänheten enligt harmoniserad EU-rätt

De tillgängliggöranden som sker i skolmiljöerna utgör typiskt sett överföring till allmänheten i den mening som avses i artikel 3 Infosocdirektivet och 2 § tredje stycket 1 p. URL. Bedömningen tar sin utgångspunkt i EU-domstolens konsoliderade praxis och påverkas inte av att den mottagande personkretsen vid ett enskilt tillfälle kan framstå som begränsad. Frågan om tillgängliggörandet sker till en allmänhet eller inför en privat krets måste bedömas utifrån flera av varandra oberoende faktorer, bland annat utbildningsanordnarens samlade verksamhet och tillgängliggörandet över tid. Vid en sådan bedömning är den krets som omfattas av utbildningsanordnares undervisningsverksamhet typiskt sett att anse som mycket omfattande.

2. Tillgängliggörande av strömmande tjänster och utsändningar kräver tillstånd oberoende av form och teknik

När material hämtas från strömmande tjänster för tillgängliggöranden i undervisning – inklusive play-tjänster och kommersiella streamingplattformar – föreligger alltid en överföringshandling. Det saknar betydelse om åtgärden består i direktuppspelning, tidsförskjutning, pausfunktion eller återuppspelning i undervisningssituationen. Det saknar dessutom betydelse i vilken mån utbildningsanordnaren tillhandahåller tekniken aktivt eller inte; det är tillräckligt att utbildningsanordnaren i skolmiljön faktiskt möjliggör åtkomsten under utbildningsanordnarens ansvar.

3. Lagrade kopior och lokala uppspelningar kräver tillstånd

När material först laddas ned och därefter görs tillgängligt genom uppspelning sker i regel ett framförande enligt 2 § tredje stycket 2 p. URL. Även dessa framföranden får, i ljuset av praxis och av skolmiljöernas funktion, anses ske inför en publik som i upphovsrättslig mening utgör en allmänhet. Därtill förekommer exemplarframställning vid nedladdningen, vilket utgör en självständig rättighetskategori som i sig kräver tillstånd.

4. Undantagen för undervisning har en begränsad räckvidd

Undantaget enligt artikel 5.1 DSM-direktivet och 13 § URL – som är begränsat till användning i illustrativt syfte – täcker inte visning av hela tv-program, filmer eller andra mer omfattande verksprestationer. Undantaget är dessutom subsidiärt i förhållande till avtalslicenssystemet. Det innebär att i den stund det erbjuds en sådan licens så gäller inte undantaget i 13 § URL. Därutöver omfattar undantaget i 21 § URL inte filmverk eller tv-program och har inte heller någon bäring på överföringar. Dessa regler lämnar därför inget utrymme för olicensierat 14 nyttjande i de situationer som här behandlas avseende filmverk och tv-program när en licens finns tillgänglig på sådant sätt som föreskrivs i 13 § URL.

5. Tillhandahållande av tekniska förutsättningar i skolmiljöer kan i sig utgöra en kommunikationshandling

Redan installation och bruk av utrustning och tekniska lösningar avsedda för mottagning och uppspelning av skyddat material kan, i ljuset av EU-rättens synsätt, betraktas som en del av ett tillgängliggörande. När utrustningen faktiskt används för att visa program eller film i undervisningen förstärks detta ytterligare.

6. Avslutande anmärkning

Det bör särskilt understrykas att de olika förfoganden som redovisas i de sammanfattande punkterna är tillräckliga var för sig för att konstatera tillståndsplikt. Resonemangen är således inte ömsesidigt beroende, utan pekar – med olika rättsliga utgångspunkter – mot samma slutsats: Att visa tv-program, filmer och annat skyddat material i de undervisningsmiljöer som här observerats, oavsett om tillgängliggörandet sker via utsändning, strömning eller nedladdad kopia, kräver licens från rättighetshavarna.